

سنجش و تحلیل وضعیت سرمایه اجتماعی شهری (مطالعه موردی: نسیم شهر)

رضا صالحی*

مرتضی نعمتی**

سعید امان پور***

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۲/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۱/۲۵

چکیده:

هدف اصلی این پژوهش، سنجش و تحلیل وضعیت سرمایه اجتماعی شهری بر پایه تقسیم‌بندی مایکل وولکاک (سرمایه اجتماعی مقیدکننده یا الزام‌آور، سرمایه اجتماعی ارتباط‌دهنده یا ارتباطی و سرمایه اجتماعی پیونددهنده یا اتصالی) مطالعه موردی: شهر نسیم شهر می‌باشد. این هدف از طریق تشخیص میزان اولویت کار بست شاخص‌ها، میزان تأثیر مستقیم شاخص‌های پژوهش در ارتقای سرمایه اجتماعی شهری بررسی شده است. برای این منظور، از پنج مؤلفه اعتماد، مشارکت، آگاهی و شناخت، انسجام و امنیت در قالب چهل و یک متغیر دسته‌بندی شده و از دیدگاه شهروندان نسیم شهری مورد ارزیابی قرار گرفته است. بنابراین، این پژوهش از لحاظ هدف‌گذاری، مطالعه‌ای کاربردی و از لحاظ روش‌شناسی، توصیفی-تحلیلی است که در آن از روش پیمایشی به صورت ابزار پرسشنامه استفاده شده است. جامعه نمونه ۳۲۵ نفر از شهروندان نسیم شهر هستند که با روش نمونه‌گیری بر حسب توزیع جغرافیایی جمعیت و با استفاده از روش‌های نمونه‌گیری تصادفی ساده انجام شده است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات متناسب با اهداف پژوهش، از آزمون‌های آماری T، برازش رگرسیونی و تحلیل واریانس در قالب نرم‌افزار Spss استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد از دیدگاه شهروندان نسیم شهر، تمام مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری (به غیر از مشارکت) با توجه به میزان میانگین پایین نسبت به میانگین مبنا در آزمون T دارای وضعیت ضعیف و نامناسب هستند. همچنین، با توجه به نتایج مدل برازش رگرسیونی در بین مؤلفه‌های منتخب پژوهش و با توجه به میزان معناداری به دست آمده، تمام مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی رابطه مستقیم با سرمایه اجتماعی شهری دارند. مؤلفه‌های امنیت اجتماعی با ضریب بتای ۰/۳۹۱، انسجام اجتماعی با ضریب بتای ۰/۳۴۹ و مشارکت اجتماعی با ضریب بتای ۰/۳۱۱ بیش‌ترین تأثیر را سرمایه اجتماعی شهری دارند؛ همچنین از دیدگاه شهروندان بین نواحی شهر نسیم شهر تفاوت معناداری وجود ندارد.

کلیدواژه: سرمایه اجتماعی شهری، آزمون تی تک نمونه‌ای، برازش رگرسیونی، تحلیل واریانس، نسیم شهر.

* کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز reza.urban@gmail.com

** استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز

*** استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه شهید چمران اهواز

۱-۱ طرح مسئله

لازمه دستیابی به توسعه، تحولی اجتماعی مردمی است و تحول اقتصادی و تحرکی دولتی هرگز کافی نمی‌باشد. توسعه راستین در روند مشارکت فراگیر اجتماعی و نه در تولید کالایی اقتصادی حاصل می‌شود (صرافی، ۱۳۷۵: ۱۳). بنابراین ارتباط فرهنگ، اجتماع و توسعه در نظرات اندیشمندی چون بوردیو، کلمن، پوتنام و گیدنز مطرح گردید که به نظریه سرمایه اجتماعی شهرت یافت. کشف این موضوع از سوی اندیشمندان علوم اجتماعی به آنچه فعالان توسعه اقتصادی اجتماعات از مدت‌ها قبل از آن آگاه بودند مشروعیت تازه‌ای بخشید. بانک جهانی، سرمایه اجتماعی را به عنوان «ثروت نامرئی یک کشور» در نظر می‌گیرد و آن را دربرگیرنده نهادها، روابط و هنجارهایی می‌داند که تعاملات اجتماعی را شکل می‌دهند. بنابراین شرط لازم برای پیشرفت جامعه، توسعه همه‌جانبه، ایجاد روابط گرم، گسترش انسجام و همبستگی اجتماعی، بسط مشارکت اجتماعی و اعتماد متقابل (فرد، جامعه و دولت) سرمایه اجتماعی است که متأسفانه در کشورهای جهان سومی مانند ایران، کمتر به این مقوله توجه شده است و دانشمندان علت این ناکارآمدی‌ها را در رسیدن به اهداف توسعه‌ای کاهش سرمایه اجتماعی می‌دانند اهمیت این سرمایه، به میزانی است که از آن به عنوان ثروت نامرئی یک جامعه یاد می‌کنند. هر گونه کاهش در آن، منجر به کاهش مشارکت‌های سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی شهروندان می‌شود و همچنین رشد آسیب‌ها و جرائم اجتماعی، بی‌اعتمادی، یاس و ناامیدی و احساس محرومیت نسبی و بسیاری از ناهنجاری‌ها نتیجه تقلیل سرمایه اجتماعی در بین شهروندان یک شهر است (محمدی، ۱۳۹۲: ۱۲۳-۱۲۴).

امروزه، مفهوم سرمایه اجتماعی، در حوزه علوم اجتماعی بسیار مورد توجه قرار گرفته است، و در قلمرو سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری و برخی اوقات در قلمرو رسانه‌های جمعی مطرح می‌شود. ایده مرکزی سرمایه اجتماعی بر این اساس است که انسان‌ها از طریق مجموعه‌ای از شبکه‌ها به هم متصل می‌شوند و تمایل دارند که در ارزش‌های مشترک با دیگر اعضای این شبکه‌ها شریک شوند. از آنجا که این شبکه‌ها تشکیل‌دهنده یک منبع هستند می‌توان آن‌ها را سازنده نوعی سرمایه دانست (فیلد، ۲۰۰۳). این افراد می‌توانند از ذخیره سرمایه خود در زمینه‌های مختلف بهره‌برداری کنند. به این ترتیب دو نکته در زمینه سرمایه اجتماعی اهمیت دارد، اول اینکه یک فرد، افراد زیادی را بشناسد و دوم اینکه با آن افراد رابطه دو سویه‌ای داشته باشد که محتوای آن تعهد دو جانبه باشد (نوغانی و اصغری‌پور ماسوله، ۱۳۸۸: ۳۲).

طبق گزارش سازمان ملل برای اولین بار در تاریخ بیش از نیمی از جمعیت جهان یعنی حدود ۵/۳ میلیارد نفر در شهرها زندگی می‌کنند که این رخداد به ۶۵٪ در سال ۲۰۳۰ و به حدود ۷۰٪ در سال ۲۰۵۰ خواهد رسید (ESA-UN, 2007). این میزان برای کشورهای در حال

توسعه به خصوص در آسیا شتاب بیشتری را نشان می‌دهد به طوری که جمعیت شهری قاره آسیا از ۳۱٪ در سال ۱۹۵۰ (Blower, 1994:6) به ۶۰٪ در سال ۲۰۰۹ خواهد رسید (ESA-UN, 2007). نسبت شهرنشینی در ایران نیز از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۷۵ از ۳۱ درصد به ۶۱ درصد افزایش یافته است؛ و در سال ۱۳۸۵ جمعیت شهری به ۶۸ درصد (سرشماری نفوس و مسکن، ۱۳۸۵)؛ و در سال ۱۳۹۰ به ۷۲ درصد رسید (سرشماری نفوس و مسکن، ۱۳۹۰).

مقایسه‌ی نرخ رشد سالانه جمعیت نسیم شهر با مناطق شهری کشور نشان می‌دهد که افزایش جمعیت نسیم شهر فراتر از هر نوع افزایش جمعیتی بوده است. نسیم شهر (اکبرآباد) تا چندی پیش روستای کوچکی بیش نبوده است تحولات جمعیتی حاصل از اثرات کلان‌شهر تهران و مهاجرت از روستاها سبب گردید که این نقطه جمعیتی مورد استقبال مهاجرین تازه‌وارد واقع شود. شدت توجه مردم و ساخت و سازهای بی‌رویه به حدی بود که جمعیت نسیم شهر طی سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۰ نزدیک به ۴ برابر شد یعنی تعداد جمعیت از ۱۳۷۵۰ نفر در سال ۱۳۶۵ به ۴۹۹۴۵ نفر در سال ۱۳۷۰ رسید (مرکز آمار ایران سرشماری ۶۵-۷۰). در سال ۱۳۷۵ به ۸۵۱۲۴ نفر رسیده است. همچنین در سرشماری ۱۳۸۵ جمعیت آن به ۱۳۵۸۶۴ نفر و در سال ۱۳۹۰ به ۱۵۷۴۵۷ نفر رسیده است. نکته قابل توجه اینک جمعیت بخش بوستان (نسیم شهر) طی دهه‌ی ۱۳۶۵-۱۳۷۵ با نرخ رشد ۲۰/۳۴ درصدی، بیش از ۴ برابر شده است و همچنین از دهه‌ی ۱۳۷۵-۱۳۸۵ جمعیت این منطقه دو برابر شده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵-۱۳۸۵).

در این راستا، هدف اصلی این پژوهش، سنجش و تحلیل وضعیت سرمایه اجتماعی شهری بر پایه تقسیم‌بندی مایکل وولکاک (سرمایه اجتماعی مقیدکننده یا الزام‌آور، سرمایه اجتماعی پیونددهنده یا اتصالی و سرمایه اجتماعی ارتباط‌دهنده یا ارتباطی) و با شاخص‌های (اعتماد، مشارکت، آگاهی و شناخت، انسجام و امنیت اجتماعی) در شهر نسیم شهر می‌باشد.

۲-۱ اهمیت و ضرورت پژوهش

امروزه سرمایه اجتماعی در جریان توسعه یک کشور در کنار انواع سرمایه (اعم از طبیعی، انسانی و مادی) هم برون داد و درون داد توسعه به شمار می‌آید. از طرفی نیز سرمایه اجتماعی را ماده خام جامعه مدنی دانسته‌اند (فوکویاما، ۱۳۷۹: ۱۳). اوسلاتر و دکر به نقل از کوهن و همکاران (۱۹۹۷)، کواچی و همکاران (۱۹۹۹)، کنکاک و کیفر (۱۹۹۷)، پوتنام (۲۰۰۰) و هوگ و دکر بیان می‌کنند این ایده که سرمایه اجتماعی اکسیر و درمان‌بخش همه دردهای جامعه است، ایده مقبولی است. سرمایه اجتماعی جامعه را سالم‌تر، دارا تر و شاید باتدبیرتر و شکیباتر می‌سازد. به نظر پوتنام سرمایه اجتماعی موجب داشتن حکومت خوب و کارا می‌شود

(اوسلانر و دکر، ۲۰۰۱: ۱۷۶)، هزینه‌های هماهنگی را کاهش می‌دهد (محمدی، ۱۳۸۴: ۱۳)، به اعضای گروه اقتدار بیشتری می‌بخشد (فیضی و عابدینی، ۱۳۸۹: ۴۷)، می‌تواند به موفقیت شغلی کمک کند و به کارایی نهادهای دولتی و حکومتی کمک می‌کند (شارع‌پور، ۱۳۸۶: ۱۰۳). نرخ رشد جمعیت شهری و ساکن شدن افراد در مناطق شهری از جمله ایران در حال افزایش است. اما روند فزاینده رشد جمعیت شهری در جهان خالی از مسئله نبوده، بطوریکه امروزه شهرها با مسائل و مشکلاتی مانند خدمات شهری ناکارآمد، افزایش فقر شهری، مصرف‌گرایی، کاهش کیفیت محیط‌زیست، نابرابرهای جنسی، نژادی، اجتماعی و اقتصادی، با چالش جدی مواجه شده است (منوریان، ۱۳۷۹). در این راستا با توجه به افزایش شدید جمعیت در شهر نسیم شهر خصوصاً از سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰، جمعیت از ۱۳۷۵۰ نفر به ۱۶۰۰۰۰ نفر رسیده است که رشد جمعیتی نزدیک به ۱۲ برابری تجربه کرده است. بنابراین سنجش سرمایه اجتماعی شهروندان با توجه به روند افزایش سریع جمعیت خصوصاً بعد از سال ۱۳۶۵، که نتیجه مهاجرت از استان‌های دور و نزدیک به علت نزدیکی به پایتخت و همچنین تفاوت‌های قومی و فرهنگی حاکم بر شهر از اهمیت زیادی برخوردار می‌باشد.

۳-۱ پیشینه پژوهش

- از نخستین مطالعات در این زمینه می‌توان به مطالعات پوتنام (۱۹۹۳) اشاره کرد. وی تأثیر سرمایه اجتماعی و دمکراسی را در مناطق مختلف ایتالیا بررسی کرد. بر اساس مطالعات وی، مناطق شمالی ایتالیا، سطح بالاتری از سرمایه اجتماعی دارند، بر عکس مناطق جنوبی ایتالیا، دارای سطح پایین‌تری از سرمایه اجتماعی می‌باشند (پوتنام، ۱۹۹۳). وی همچنین در مطالعه حکومت‌های منطقه‌ای تازه تأسیس ایتالیا در دهه ۱۹۷۰ در می‌یابد که تفاوت‌های بسیاری از نظر کارآمدی اداری و پاسخگویی آن‌ها به نیازهای شهروندان میان دو بخش شمال و جنوب ایتالیا وجود دارد (دل‌فروز، ۱۳۸۰).
- کوساک (۱۹۹۸)، در کتاب خود با عنوان «سرمایه اجتماعی، ساختارهای نهادی و عملکرد دموکراتیک: مطالعه تطبیقی حکومت‌های محلی آلمان» به بررسی موضوع سرمایه اجتماعی پرداخته است. نتایج مطالعه کوساک نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی یا به طور مشخصی اعتماد (موجود در فرهنگ سیاسی نخبگان محلی) بر عملکرد بهتر حکومت محلی موثر است. این یافته موید نظر پوتنام است که در مناطقی که مشخصه فرهنگی همانا اعتماد است عملکرد حکومت‌ها کارآمدتر است و موجب رضایت شهروندان می‌شود (Cusack, ۱۹۹۸).
- بولن (۱۹۹۹)، در ولز جنوبی تحقیقی انجام داده و طی آن سرمایه اجتماعی را خمیرمایه‌ی اصلی توسعه محله‌ای عنوان کرده است (Bullen & Onyx, ۱۹۹۹).

- تحقیقات بوک اثبات نموده است که سرمایه اجتماعی با دو مقوله رقابت‌پذیری و انسجام در ارتباط است و علی‌رغم تأثیرات متغیرهای مداخله‌گر، افزایش سرمایه اجتماعی با رقابت‌پذیری اقتصاد محلی در ارتباط است (Buck, ۲۰۰۵).
- گوردن (۲۰۰۵)، آثار انسجام اجتماعی بر شهرها را در افزایش شانس اتصالات فردی، تجاری و نیروی کار جستجو می‌نماید و به این نتیجه رسید که سرمایه اجتماعی موجود در محیط‌های کاری، باعث بالا رفتن ظرفیت رقابت‌پذیری و افزایش شانس‌های اقتصادی خواهد شد (Gordon, ۲۰۰۵).
- الوانی و نقوی (۱۳۸۱)، در مقاله‌ای با عنوان «سرمایه اجتماعی: مفاهیم و نظریه‌ها» به تشریح دیدگاه‌های بوردیو، کلمن و پوتنام پرداخته است (الوانی و نقوی، ۱۳۸۱).
- خاکپور و پیری (۱۳۸۴)، در مقاله‌ای به بررسی آسیب‌شناسی اجتماعی شهر و نقش سرمایه‌های اجتماعی و کالبدی شهروندان در کاهش آن (دیدگاهی جغرافیایی)، پرداخته‌اند. به عقیده آن‌ها فقدان حس مکان (تعلق مکانی) و حس اجتماع در شهرنشینان مهاجر به شهرهای بزرگ، مشکلات روانی و اجتماعی بسیاری را در آن‌ها به وجود می‌آورد که طراحی مناسب فضاهای کالبدی جمعی، نظیر میدان‌های کوچک محله‌ای، پارک‌های مناسب محله‌ای، جلوگیری از ورود بی‌اندازه ماشین به محلات، ظرفیت‌سازی و تقویت سرمایه‌های اجتماعی و ریشه‌های اعتماد متقابل و به‌کارگیری این سرمایه‌ها به همراه سرمایه‌های کالبدی در کاهش آسیب‌های اجتماعی موثر عمل می‌کند. در واقع تأکید عمده مقاله به نقش محیط فیزیکی و فضای شهری و دخالت دادن متغیرهای فضایی در افزایش سرمایه اجتماعی و کاهش آسیب‌های اجتماعی است (خاکپور و پیری، ۱۳۸۴).
- ناطق پور و فیروزآبادی (۱۳۸۵)، شکل‌گیری سرمایه اجتماعی و عوامل موثر بر آن را در ایران مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار دادند. یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که متغیرهای سن، تحصیلات، تأهل، شغل و درآمد به جز با عنصر اعتماد با سایر عناصر سرمایه اجتماعی اعم از آگاهی و توجه به امور عمومی، مشارکت‌های رسمی و غیررسمی رابطه مستقیم دارد. همچنین مردان در آگاهی و توجه به امور عمومی و مشارکت رسمی نقش بیشتری نسبت به زنان دارند و مشارکت غیررسمی زنان بیشتر بوده و در میزان اعتماد تفاوتی بین زن و مرد دیده نمی‌شود (ناطق پور و فیروزآبادی، ۱۳۸۵).

۴-۱ هدف پژوهش

هدف اصلی این پژوهش، سنجش و تحلیل سرمایه اجتماعی شهری بر پایه نظریه مایکل وولکاک (مطالعه موردی: نسیم شهر) می‌باشد.

۵-۱ سؤالات و فرضیه‌های پژوهش

۱. سرمایه اجتماعی شهری در نسیم شهر در چه وضعیتی قرار دارد؟
۲. کدام یک از مؤلفه‌های مطرح‌شده برای سنجش و ارتقای سرمایه اجتماعی در شهر نسیم شهر تأثیرگذار است؟
۳. آیا وضعیت سرمایه اجتماعی در بین نواحی شهر نسیم شهر تفاوتی وجود دارد؟
 ۱. به نظر می‌رسد وضعیت سرمایه اجتماعی شهری در نسیم شهر در سطح پایینی قرار دارد.
 ۲. به نظر می‌رسد تمام مؤلفه‌های مطرح‌شده برای سنجش و ارتقای سرمایه اجتماعی در شهر نسیم شهر تأثیرگذار است.
 ۳. به نظر می‌رسد وضعیت سرمایه اجتماعی در بین نواحی شهر نسیم شهر تفاوتی وجود ندارد؟

۶-۱ روش تحقیق

پژوهش حاضر بر حسب هدف کاربردی و روش تحقیق توصیفی-تحلیلی می‌باشد. شیوه جمع‌آوری اطلاعات پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسشنامه صورت گرفته است. جامعه آماری پژوهش حاضر ساکنان شهر نسیم شهر (افراد بالای ۱۸ سال) در نظر گرفته شده است. نمونه‌گیری بر حسب توزیع جغرافیایی جمعیت و با استفاده از روش‌های نمونه‌گیری تصادفی انجام شده است، که بر اساس آمار و اطلاعات منتشرشده توسط مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۰، ۱۵۷۴۷۴ نفر جمعیت داشته است. در این پژوهش ضمن مطالعه آثار کتابخانه‌ای و استفاده از آمارنامه‌ها و شهرداری نسیم شهر، از نظرات افراد مختلف استفاده شده است. از طریق ارائه پرسشنامه، از نظرات شهروندان استفاده‌شده و با بررسی اطلاعات و همچنین تجزیه و تحلیل آن‌ها با استفاده از نرم‌افزار Spss و Excel سعی در تبیین مناسب داده‌ها شده است. جهت سنجش روایی پرسشنامه، در سطح شهر نسیم شهر از نظرات اساتید دانشگاه شهید چمران اهواز استفاده شده است، که در نهایت پرسشنامه نگارنده تأیید شده است. به منظور سنجش پایایی پرسشنامه این تحقیق، مناسب‌ترین روش با توجه به استفاده از طیف لیکرت، روش آلفای کرونباخ می‌باشد. این روش با استفاده از نرم‌افزار Spss صورت می‌گیرد به این صورت که ۳۰ پرسشنامه توزیع گردید و نتیجه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۳۵ محاسبه شده است. بنابراین در مجموع پایایی پرسشنامه در سطح مناسبی قرار داشته و قابل‌اعتماد برای پژوهش میدانی می‌باشد. در نهایت با توجه به اینکه حجم جامعه برابر با ۱۶۰۰۰۰ نفر در نظر گرفته شده است با جایگزینی مقادیر فوق در فرمول کوکران، تعداد ۳۲۵ نفر به عنوان حجم نمونه برآورد شده است. بر همین اساس تعداد نمونه‌ها در سطح نواحی ۴ گانه شهر نسیم شهر متناسب با حجم

جمعیت توزیع و مجموعاً ۳۵۰ پرسشنامه تکمیل گردید. در نهایت تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای و تحلیل واریانس انجام گردیده است. سرانجام با توجه به این مطالب، ضمن سنجش و تحلیل شاخص‌های سرمایه اجتماعی شهری، در سطح شهر نسیم شهر، برای بهبود وضعیت، نسبت به ارائه راهکارهای مناسب، تلاش شده است.

شکل (۱): مدل مفهومی مراحل انجام پژوهش

۷-۱ معرفی متغیرهای استفاده شده در این پژوهش

در پژوهش‌های متعددی، تقسیم بندهای مختلفی از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری ارائه شده است. اما در پژوهش حاضر برای سنجش سرمایه اجتماعی شهری از تقسیم‌بندی مایکل وولکاک سرمایه اجتماعی مقیدکننده (الزام آور)، سرمایه اجتماعی ارتباط‌دهنده (ارتباطی) و سرمایه اجتماعی پیونددهنده (اتصالی) و از پنج شاخص، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، آگاهی اجتماعی، انجام اجتماعی و امنیت اجتماعی استفاده شده است.

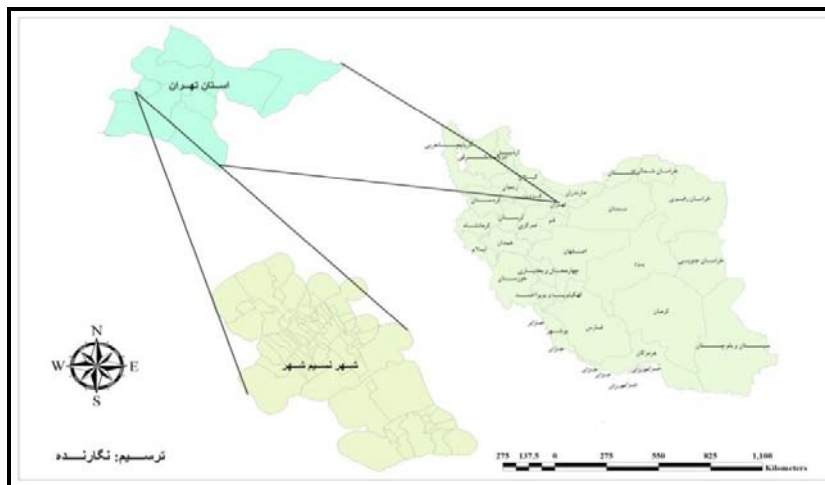
جدول (۱): مؤلفه‌ها و معرفه‌های سرمایه اجتماعی شهری، برای سنجش در شهر نسیم شهر

مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری	معرفه‌های انتخاب‌شده برای سنجش سرمایه اجتماعی شهری در شهر نسیم شهر
اعتماد اجتماعی	اعتماد فردی
	اعتماد گروهی
	اعتماد جمعی
مشارکت اجتماعی	مشارکت رسمی
	مشارکت غیررسمی
آگاهی و شناخت اجتماعی	آگاهی اجتماعی - سیاسی
امنیت اجتماعی	امنیت ذهنی
	امنیت عینی
انسجام اجتماعی	انسجام گروهی (قومی)
	انسجام جمعی

مأخذ: مطالعات نگارندگان

۸-۱ محدودده مورد مطالعه پژوهش

بخش بوستان به مرکزیت شهر نسیم شهر در فاصله‌ی ۱۵ کیلومتری جنوب غربی تهران واقع شده و از توابع شهرستان بهارستان است. این شهر از شرق به شهرستان اسلامشهر، از غرب به شهرستان رباط‌کریم، از شمال به شهرستان شهریار و آزادراه تهران - ساوه و از جنوب به جاده قدیم تهران - ساوه محدود است. شهر نسیم شهر در موقع جغرافیایی ۳۰ و ۳۵ درجه عرض شمالی از خط استوا و ۱۵ و ۵۱ درجه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ قرار دارد (مهندسین مشاور آبان، ۱۳۹۰: ۴۲-۴۳). محدودده‌ای که وضع موجود محدودده شهر نسیم شهر را تشکیل می‌دهد تا سال ۱۳۴۵ فاقد جمعیت بوده و اغلب شامل اراضی کشاورزی و یا بایر بوده و فقط اکبرآباد با ۹۱ نفر جمعیت در اسناد سرشماری ۱۳۴۵ دارای سکنه گزارش شده است. در سال ۱۳۵۵ در این محدودده بالغ بر ۲۰۹۲ نفر سکنه گزارش شده است. در طول سی سال گذشته (۸۵-۱۳۵۵) که نتایج سرشماری‌های عمومی نسیم شهر گزارش شده است، شمار سکنه این شهر نزدیک به ۶۵ برابر شده و از ۲۰۹۲ نفر به ۱۳۵۴۸۶ بالغ گردیده است و در سال ۱۳۹۰ به ۱۵۷۴۵۷ نفر رسیده است. بررسی روندهای رشد سالانه نیز حاکی است که روندهای رشد در این شهر همواره با میزان‌های بالایی روبرو بوده است (همان، ۱۴).

شکل (۲): موقعیت شهر نسیم شهر در ایران و استان تهران

۲- مبانی نظری پژوهش:

سرمایه‌ی اجتماعی از جمله مفاهیم چندوجهی در علوم اجتماعی است که در اوایل قرن بیستم به صورت علمی و آکادمیک مطرح و از سال ۱۹۸۰ وارد متون علوم سیاسی و جامعه‌شناسی شد و ابتدا توسط جاکوبز، بوردیو، پارسون و لوری مطرح می‌شود، اما توسط کسانی چون کل من، بارت، پونتام و پرتز بسط و گسترش داده می‌شود (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۳: ۲۷۸). سرمایه اجتماعی که شکل و نمونه ملموسی از یک هنجار غیررسمی است و باعث همکاری بین دو یا چند فرد می‌شود (فوکویاما، ۱۳۸۴: ۱۶۹-۱۷۰)، دارای سابقه ذهنی و طولانی در علوم اجتماعی است (برغمدی، ۱۳۸۷: ۲۶۷). اصطلاح سرمایه اجتماعی در سال ۱۹۱۶ در مقاله‌ای به وسیله هانی فان در دانشگاه ویرجینیای غربی مطرح شد. او در بحث از مراکز روستایی، بر اهمیت و احیای مشارکت‌های اجتماعی برای تداوم دموکراسی و توسعه تاکید کرد و مفهوم سرمایه اجتماعی را وضع نمود. هانی فان هر دو وجه منابع خصوصی و عمومی سرمایه اجتماعی را برجسته کرد اما به رغم این نوع آوری مفهومی توجهی را بر نینگیخت و بدون هیچ اثری ناپدید شد (پونتام و گاس، ۲۰۰۲: ۴-۵). سپس در سال ۱۹۶۰، جاکوبس در کتاب پرنفوذ «زندگی و مرگ در شهرهای بزرگ آمریکا» آن را به طور جدی مورد مذاقه قرار داده است (حاجی پور، ۱۳۸۵: ۴۳). چنان چه جاکوبس بیان کرد که شبکه‌های اجتماعی فشرده در محدوده‌های قدیمی و بافت‌های تاریخی شهری و کاربری‌های مختلط شهری صورتی از سرمایه اجتماعی را شکل می‌دهند و می‌توانند در برقراری پاکیزگی و امنیت

شهری و بهبود کیفیت زندگی در ساختار شهری نقشی کارآمد را در عرصه‌های عمومی زندگی شهری داشته باشند (پور جعفر و محمودی نژاد، ۱۳۸۸: ۱۷). این مفهوم در دهه ۱۹۹۰ مورد توجه محافل دانشگاهی قرار گرفت (عبداللهی و موسوی، ۱۳۸۶: ۱۱۹)، و به نحو چشم‌گیری با اقبال عمومی روبرو شد، به طوری که امروزه در سطوح مختلف سیاست‌گذاری از محلی گرفته تا ملی، حتی در برخی از سازمان‌های بین‌المللی نظیر بانک جهانی از آن بهره‌گیری زیادی می‌شود (توکلی و تاج‌بخش، ۱۳۸۷: ۱۴۴). سرمایه اجتماعی را به عنوان ماده خام جامعه مدنی شناخته‌اند که از تعاملات هر روزه بین افراد به وجود می‌آید (شریفیان ثانی، ۱۳۸۰: ۶). این مفهوم گرچه قدیمی است، اما تنها اصطلاحی است که طی سال‌های اخیر خوش درخشیده است (Lazega & Pattison, 2001). زیرا این مفهوم با دیدگاه نویسندگان مکتب تاریخی از قبیل دو رکیم، زیمل، مارکس و وبر و با نظریه‌های مبادله اجتماعی و نظریه قرارداد روانشناسی پیوند یافته است (Watson & Papamarcos, 2002). این پیشرفت مرهون چهار تألیف کلیدی بوردیو، کلمن، پوتنام و فوکویاما است. از نظر آن‌ها سرمایه اجتماعی شامل روابط متقابل، وجود هنجارهای مشترک، اعتماد و مشارکت در سطح گروه اجتماعی است (جوهری و باقری، ۱۳۸۷: ۳۷). گلن لوری اقتصاددان همانند ایوان لایت جامعه‌شناس اصطلاح سرمایه اجتماعی را برای توصیف چالش‌های توسعه اقتصاد درون‌شهری به کاربرد که در دهه ۸۰ به وسیله جیمز کلمن جامعه‌شناس مورد استقبال قرار گرفت و رابرت پوتنام اندیشمند علوم سیاسی این واژه را درباره، برهم‌کنش آن با جامعه مدنی ایتالیا و آمریکا مطرح کرد (فوکویاما، ۱۳۷۹: ۱۰). این اصطلاح پیشینه چندانی ندارد و از دهه ۱۹۹۰ در جامعه‌شناسی، مدیریت و سیاست با اندیشمندانی مانند جیمز کلمن، پیر بوردیو، رابرت پوتنام و فرانسیس فوکویاما مورد کار بست یافته است (الوانی و نقوی، ۱۳۸۱: ۶۴).

در رابطه با مفهوم سرمایه اجتماعی تعاریف بسیاری وجود دارد و همین کثرت تعاریف سبب نوعی آشفتگی و عدم انسجام در مفهوم سرمایه اجتماعی شده است ولی به طور خلاصه می‌توان گفت که سرمایه اجتماعی به معنای هنجارها و شبکه‌های ارتباطی است که امکان مشارکت مردم در اقدامات جمعی به منظور کسب سود متقابل را فراهم می‌کند لذا سرمایه اجتماعی مفهومی ترکیبی است که میزان هنجارها و شبکه‌ها را در یک مقطع زمانی خاص تشریح می‌کند (تاج‌بخش و همکاران، ۱۳۸۴: ۱۵۶). سرمایه اجتماعی هر جامعه ناشی از وضعیت فرهنگی و اجتماعی آن جامعه است و یکی از شاخص‌های مهم وضعیت فرهنگی و اجتماعی آن جامعه می‌باشد. از سوی دیگر در وضعیت سرمایه اجتماعی هر جامعه‌ای عواملی از قبیل نهاد آموزش و پرورش تأثیرگذار می‌باشند. نهاد آموزش و پرورش نقش مهمی را در افزایش و انتقال سرمایه اجتماعی در جامعه ایفا می‌نماید زیرا فرآیند جامعه‌پذیری هر فردی در سطوح متفاوت از نهاد آموزش و پرورش

می‌گذرد و این امر در وضعیت سرمایه اجتماعی جامعه بسیار تأثیرگذار است (تاجبخش، ۱۳۸۴: ۱۹۴).

بوردیو، سرمایه اجتماعی را انباشت منابع حقیقی و بالقوه تعریف می‌کند که با قرارگیری در گروه‌های اجتماعی ارتباط نزدیکی دارد و بستر شبکه‌های اجتماعی که دسترسی به مجموعه‌ای از منابع و منافع را فراهم می‌کند، امکان شکل‌گیری می‌یابد (بوردیو، ۱۹۹۷: ۵۱). به نظر کلمن، سرمایه اجتماعی بخشی از ساختار اجتماعی است که به کنشگر اجازه می‌دهد تا با استفاده از آن به منابع خود دست یابد. این بعد از ساختار اجتماعی شامل تکالیف و انتظارات، مجاری اطلاع‌رسانی، هنجارها و ضمانت اجرایی است که انواع خاصی از رفتار را تشویق کرده یا منع می‌شود (کلمن، ۱۳۷۷: ۴۷۶). از نظر پوتنام سرمایه اجتماعی عبارت است از پیوندهای بین افراد (شبکه‌های اجتماعی) و هنجارهای اعتماد و کنش و واکنش متقابل که از این پیوندها ناشی می‌شود (شارع پور، ۱۳۸۱) یا ویژگی‌هایی از سازمان اجتماعی چون اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها که می‌توانند کارایی جامعه را از طریق تسهیل کنش‌های تعاونی بهبود دهند (پوتنام، ۱۹۹۳: ۱۶۹ و فیلد، ۱۳۸۸: ۱۲) و زمینه دست‌یابی به کالای عمومی را فراهم آورد (Maru et al, 2007: 183). تعریف پوتنام به مزایای جمعی شبکه اجتماعی (Jones, 2010: 123, Snelgrove, 2009: 1993) و ابعاد انسجام اجتماعی همانند اعتماد بین فردی و هنجارهای معامله به مثل (Carpiano, 2008: 569) توجه دارد و شامل ویژگی‌ها و کیفیات روابط اجتماعی است (Folland, 2007: 243) به نقل از پورمحمدی و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۸). به عبارت دیگر، سرمایه اجتماعی موقعی می‌تواند سرمایه خوانده شود که باعث ظهور و شکوفایی منابعی شود که کنشگران- افراد و گروه‌ها- بتوانند با به‌کارگیری آن‌ها به شکل موثرتر در قیاس با فقدان آن، به اهداف خود دست پیدا کنند. تأکید بر روابط و ارزش‌ها به عنوان عواملی مهم در تبیین ساختارها و رفتارها، دستاورد سرمایه اجتماعی برای نظریه اجتماعی است که باید بین بازیگران آن رعایت گردد.

تمایزهای مفهومی و به بیان دیگر خرد کردن مفاهیم به مفاهیمی دیگر، روشن‌کننده فضای مفاهیم است. یکی از مفیدترین تمایزهای نظری انجام‌شده در حوزه سرمایه اجتماعی، مربوط به مایکل وولکاک است، انواع سرمایه اجتماعی را از یکدیگر متمایز کرده است:

۱. سرمایه اجتماعی الزام‌آور، که مشخص‌کننده پیوندها میان مردم متشابه در موقعیت‌های یکسان یا همگن است، مانند خانواده اولیه، دوستان نزدیک و همسایگان.
۲. سرمایه اجتماعی پیونددهنده، که دربرگیرنده پیوندهای دورتر از افراد متمایل به هم است، مانند دوستان دور، همکاران.

۳. سرمایه اجتماعی مربوط کننده که مردم ناهمسان را در موقعیت‌های ناهمسان، در دسترس هم قرار می‌دهد، مانند کسانی که کاملاً خارج از اجتماع قرار گرفته‌اند، بنابراین اعضا می‌توانند محدوده وسیع‌تری از منابع را نسبت به داخل اجتماع در اختیار داشته باشند (وولکاک، ۲۰۰۰: ۳۱).

چارچوب نظری سرمایه اجتماعی نشان می‌دهد که عوامل متعددی بر عملکرد حکومت محلی به شکل مستقیم یا غیرمستقیم موثر هستند. مهم‌ترین عامل موثر بر عملکرد حکومت محلی، ظرفیت حل مسئله حکومت محلی است. این عامل اشاره به توانایی نخبگان محلی برای همکاری و توافق دارد. متغیرهای زیادی بر این عامل موثر هستند که عبارتند از فرهنگ سیاسی نخبگان محلی که خود متأثر از متغیرهای پیشینه سیاسی، اقتصادی و اجتماعی آن‌ها و میزان سرمایه اجتماعی میان آن‌ها است. موجودی سرمایه اجتماعی جامعه محلی نیز بر فرهنگ سیاسی نخبگان تأثیر دارد. این موجودی برآمده از پیشینه تاریخی آن جامعه و تحولات آن است. منابع جامعه محلی مانند میزان ثروت به همراه شکل سازمانی حکومت محلی که می‌تواند اشکال مختلفی چون شهردار قوی - شورای ضعیف یا برعکس داشته باشد و میزان استقلال آن از سطوح بالاتر حکومت نیز بر ظرفیت مذکور تأثیر دارند. در نهایت عملکرد حکومت محلی در این مدل با دو دسته معیارهای عینی و ذهنی قابل سنجش است. معیارهای ذهنی اشاره به میزان رضایتی دارد که شهروندان از عملکرد حکومت محلی خود بیان می‌دارند. این چارچوب اساس کار محققانی (رایس و سامبرگ، ۱۹۹۷؛ کوساک، ۱۹۹۷؛ رایس، ۲۰۰۱؛ پاکستون، ۲۰۰۲؛ اوفه و فوش، ۲۰۰۲) است که سرمایه اجتماعی و عملکرد نهادهای دموکراتیک را در کشورهای توسعه‌یافته بررسی کرده‌اند.

بنابراین سرمایه اجتماعی چیزی نیست که می‌دانید، کسی است که می‌شناسید. این جمله مشهور، تصور رایج درباره سرمایه اجتماعی را خلاصه می‌کند. ایده اصلی سرمایه اجتماعی این است که خانواده، دوستان و همکاران و آشنایان فرد دارای مهمی را تشکیل می‌دهند که می‌توان به هنگام بحران از آن استفاده کرد، از خود آن بهره‌مند شد و برای کسب منافع آن را بکار گرفت. علاوه بر این آنچه برای افراد صدق می‌کند برای گروه‌ها نیز مصداق دارد. اجتماعی که از شبکه‌های اجتماعی و انجمن‌های مدنی زیادی برخوردارند، به هنگام مواجهه با فقر و آسیب‌پذیری (موزر، ۱۹۹۶، نارایان، ۱۳۹۵)، حل و فصل منازعات (شافت، ۱۹۹۸، وارشنی، ۲۰۰۰) و بهره‌مندی از فرصت‌های جدید (ایشام، ۱۹۹۹)، از موضع محکم‌تری برخوردارند. در مقابل، فقدان پیوندهای اجتماعی می‌تواند تأثیر معکوس داشته باشد (وولکاک و نارایان، ۱۹۹۸) به نقل از شجاعی باغینی و همکاران، ۱۳۸۷: ۸۶-۸۷). رویه معمول و جریان روزمره زندگی نیز موید جنبه دیگری از سرمایه اجتماعی است: سرمایه اجتماعی هم هزینه و هم فایده دارد، به این

معنی که پیوندهای اجتماعی هم باعث نگرانی و هم یک منفعت هستند. یکی از فواید اولیه ایده سرمایه اجتماعی این است که به دانشمندان، سیاست‌گذاران و مجریان در حوزه‌های مختلف اجازه می‌دهد تا از همکاری و گفتگوی بی‌سابقه‌ای بهره مند شوند (براون، ۱۹۹۸). به نقل از وولکاک و نارایان (۱۹۹۸). بنابراین، سرمایه اجتماعی موقعی می‌تواند سرمایه خوانده شود که باعث ظهور و شکوفایی منابعی شود که کنشگران - افراد و گروه‌ها - بتوانند با به‌کارگیری آن‌ها به شکل موثرتر در قیاس با فقدان آن، به اهداف خود دست پیدا کنند. تأکید بر روابط و ارزش‌ها به عنوان عواملی مهم در تبیین ساختارها و رفتارها، دستاورد سرمایه اجتماعی برای نظریه اجتماعی است که باید بین بازیگران آن رعایت گردد.

۳- یافته‌های پژوهش

در این مرحله از پژوهش، به ارزیابی مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری، در سطح شهر نسیم شهر پرداخته می‌شود. بنابراین ابتدا سعی شده وضعیت سرمایه اجتماعی در بین شهروندان، مورد بررسی قرار می‌گیرد. ابتدا مؤلفه اعتماد مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

جدول (۳): میزان اولویت متغیرهای مؤلفه اعتماد اجتماعی

رتبه	اختلاف از میانگین	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها	مؤلفه
۱	۰/۰۶۵	۱/۱۸۰	۳/۹۰	میزان اعتماد به اعضای خانواده خود.	اعتماد
۲	۰/۰۶۷	۰/۲۰۹	۳/۵۰	میزان اعتماد به دوستان نزدیکتان.	
۳	۰/۰۵۹	۱/۰۶۱	۲/۸۵	میزان اعتماد به اقوام و خویشاوندان خود.	
۴	۰/۰۵۷	۱/۰۱۹	۲/۴۲	میزان اعتماد به همسایگانتان.	
۶	۰/۰۴۴	۰/۸۰۰	۱/۴۹	میزان اعتماد به افرادی که با آن‌ها سابقه آشنایی ندارید و در خیابان آن‌ها را می‌بینید.	
۵	۰/۰۵۱	۰/۹۱۴	۲/۲۰	معتقدم مردم شهر نسیم شهر قابل اعتمادند.	

مأخذ: محاسبات نگارندگان

نتایج جدول سه نشان می‌دهد، در تحلیل اولیه وضعیت گویه‌های مؤلفه اعتماد اجتماعی از دیدگاه شهروندان، گویه میزان اعتماد به اعضای خانواده خود با میانگین ۳/۹۰، میزان اعتماد به دوستان نزدیکتان با میانگین ۳/۵۰ در میان گویه‌ها بالاترین میزان اهمیت را به خود اختصاص داده‌اند؛ که در سطح متوسط به بالا و مناسب ارزیابی شده است.

جدول (۴): میزان اولویت متغیرهای مؤلفه اعتماد بین شخصی

رتبه	اختلاف از میانگین	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها	مؤلفه
۱	۰/۰۶۰	۱/۰۸۰	۳/۳۸	۱. معلمان	اعتماد شخصی
۲	۰/۰۶۲	۱/۱۲۴	۲/۹۲	۲. پزشکان	
۳	۰/۰۷۱	۱/۲۷۱	۲/۸۵	۳. پلیس راهنمایی	
۵	۰/۰۷۵	۱/۳۴۵	۲/۶۲	۴. نیروی انتظامی	
۴	۰/۰۷۲	۱/۲۹۹	۲/۶۸	۵. قضات	
۶	۰/۰۷۲	۱/۲۹۲	۲/۵۴	۶. روحانیت	
۸	۰/۰۵۷	۱/۰۳۵	۲/۳۴	۷. کارمند دولتی	
۷	۰/۰۶۳	۱/۱۳۲	۲/۳۸	۸. رانندگان	
۱۲	۰/۰۵۱	۰/۹۲۸	۱/۶۶	۹. بنگاهداران	
۹	۰/۰۶۲	۱/۱۱۶	۲/۱۱	۱۰. تجار و بازاریان	
۱۱	۰/۰۵۷	۱/۰۲۸	۱/۷۹	۱۱. شوراهای شهر	
۱۰	۰/۰۶۰	۱/۰۷۴	۱/۸۷	۱۲. کارمندان شهرداری	

مأخذ: محاسبات نگارندگان

نتایج گویه‌های مؤلفه اعتماد بین شخصی از دیدگاه شهروندان در سطح شهر نسیم شهر نشان می‌دهد، گویه معلمان با میانگین ۳/۳۸، دارای بیش‌ترین اولویت در بین گویه‌ها می‌باشند؛ که در سطح متوسط به بالا و مناسب ارزیابی شده است ولی سایر گویه‌های اعتماد بین شخصی از دیدگاه شهروندان در سطح متوسط به پایین و ضعیف ارزیابی شده است.

جدول(۵): میزان اولویت متغیرهای مؤلفه مشارکت اجتماعی

رتبه	اختلاف از میانگین	انحراف معیار	میانگین	گویه ها	مؤلفه
۲	۰/۰۵۷	۱/۰۲۲	۳/۸۱	تا چه حد در پاکیزگی منزل شرکت می کنید؟	مشارکت اجتماعی و محیطی
۱	۰/۰۶۰	۱/۰۶۶	۳/۹۳	تا چه حد در پاکیزگی و نظافت(نریختن آشغال و به موقع گذاشتن زباله) محله تان مشارکت می کنید؟	
۵	۰/۰۶۹	۱/۲۴۵	۲/۸۹	آیا در نهادهای مردمی و صنفی(شرکت در مراسم جشن، شرکت در امور خیریه) مشارکت می کنید؟	
۴	۰/۰۷۱	۱/۲۸۶	۳/۱۱	آیا در حل مشکلات مربوط به محله و شهر حاضر به مشارکت هستید؟	
۳	۰/۰۷۵	۱/۳۴۷	۳/۲۰	آیا در پرداخت عوارض شهرداری مشارکت می کنید؟	
۶	۰/۰۶۴	۱/۱۳۲	۲/۴۴	معتقدم مردم نسیم شهر، مردمی هستند مشارکت جو.	

مأخذ: محاسبات نگارندگان

همان طور که جدول پنجم نشان می دهد، در تحلیل اولیه وضعیت گویه های مؤلفه مشارکت اجتماعی از دیدگاه شهروندان، گویه مشارکت در پاکیزگی و نظافت (نریختن آشغال و به موقع گذاشتن زباله) محله تان با میانگین ۳/۹۳، شرکت در پاکیزگی منزل با میانگین ۳/۸۱، مشارکت در پرداخت عوارض با میانگین ۳/۲۰ و مشارکت در حل مشکلات مربوط به محله و شهر با میانگین ۳/۱۱ در میان گویه ها بیشترین اولویت را به خود اختصاص داده اند؛ که در سطح متوسط به بالا و مناسب ارزیابی شده است.

جدول (۶): میزان اولویت متغیرهای مؤلفه آگاهی و شناخت اجتماعی

رتبه	اختلاف از میانگین	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها	مؤلفه
۵	۰/۰۸۴	۱/۵۱۱	۲/۵۰	میزان مطالعه روزانه.	آگاهی و شناخت اجتماعی
۳	۰/۰۷۲	۱/۲۷۲	۲/۹۲	میزان استفاده از رسانه‌های جمعی (تلویزیون، اینترنت، رادیو).	
۱	۰/۰۶۲	۱/۱۱۲	۳/۲۳	میزان اطلاع از اخبار و رویدادهای روز.	
۶	۰/۰۶۷	۱/۲۰۷	۲/۴۱	میزان آگاهی از وظایف مدیریت شهری.	
۲	۰/۰۸۲	۱/۴۶۹	۳/۰۷	آیا به نسیم شهر احساس تعلق (احساس هویت) دارید؟	
۴	۰/۰۶۸	۱/۲۲۴	۲/۵۶	میزان رضایت از محله‌ای که در آن زندگی می‌کنید؟	
۷	۰/۰۵۵	۰/۹۹۵	۲/۰۱	مردم نسیم شهر از وظایف و حقوق شهروندی آگاهی دارند؟	

مأخذ: محاسبات نگارندگان

نتایج نشان می‌دهد، از دیدگاه شهروندان در بین گویه‌های مطرح‌شده برای مؤلفه آگاهی اجتماعی، گویه میزان اطلاع از اخبار و رویدادهای روز با میانگین ۳/۲۳ و احساس تعلق به نسیم شهر با میانگین ۳/۰۷ اولویت بیشتری را به خود اختصاص داده‌اند؛ که در سطح متوسط به بالا و خوب ارزیابی شده است ولی سایر گویه‌های آگاهی اجتماعی از دیدگاه شهروندان در سطح متوسط به پایین و ضعیف ارزیابی شده است.

جدول (۷): میزان اولویت متغیرهای مؤلفه انسجام اجتماعی

رتبه	اختلاف از میانگین	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها	مؤلفه
۳	۰/۰۵۴	۰/۹۶۵	۲/۴۱	به نظر من مردم جامعه به راحتی با همدیگر کنار می‌آیند.	انسجام اجتماعی
۱	۰/۰۵۹	۱/۰۵۵	۲/۵۹	به نظر من مردم جامعه اغلب به دیدن هم می‌روند.	
۵	۰/۰۵۸	۱/۰۳۸	۱/۹۶	به نظر من همسایه‌هایی هستند که می‌توانند در موقع از دست دادن درآمدها از لحاظ مالی به شما کمک کنند.	
۲	۰/۰۶۳	۱/۱۲۴	۲/۴۲	به نظر من دوستان و اقوام اگر فرصت کاری مناسب سراغ داشته باشند، آن را با شما در میان می‌گذارند.	
۳	۰/۰۵۵	۰/۹۷۸	۲/۲۹	مردم نسیم شهر از انسجام اجتماعی بالای برخوردارند.	

مأخذ: محاسبات نگارندگان

نتایج گویه‌های مؤلفه انسجام اجتماعی از دیدگاه شهروندان در سطح شهر نسیم شهر نشان می‌دهد، گویه مردم جامعه اغلب به دیدن هم می‌روند با میانگین ۲/۵۹، دوستان و اقوام اگر فرصت کاری مناسب سراغ داشته باشند، آن را با شما در میان می‌گذارند با میانگین ۲/۴۲ و مردم جامعه به راحتی با همدیگر کنار می‌آیند با میانگین ۲/۴۱ که دارای بیش‌ترین اولویت در بین گویه‌ها می‌باشند؛ که در سطح متوسط به پایین و نامناسب ارزیابی شده است.

جدول (۸): میزان اولویت متغیرهای مؤلفه امنیت اجتماعی

رتبه	اختلاف از میانگین	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها	مؤلفه
۱	۰/۰۸۱	۱/۴۴۹	۳/۰۴	از خالی گذاشتن خانه برای چند روز ترس دارم.	امنیت اجتماعی
۳	۰/۰۸۱	۱/۴۴۴	۲/۸۹	راه رفتن در شب و در مسیر خلوت مشکل برایم ایجاد می‌کند.	
۴	۰/۰۸۲	۱/۴۸۲	۲/۷۹	رفتن و نشستن در پارک به تنهایی، مشکل برایم ایجاد می‌کند.	
۲	۰/۰۷۴	۱/۳۲۸	۲/۹۲	از پارک کردن خودرو در محله برای مدت طولانی ترس دارم.	
۵	۰/۰۵۷	۱/۰۱۸	۲/۳۱	شهر نسیم شهر از لحاظ امنیت در سطح خوبی قرار دارد.	

مأخذ: محاسبات نگارندگان

نتایج گویه‌های مؤلفه امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان نشان می‌دهد، گویه از خالی گذاشتن خانه برای چند روز ترس دارم با میانگین ۳/۰۴، بالاترین میانگین را به خود اختصاص داده است؛ که در سطح متوسط ارزیابی شده است. گویه از پارک کردن خودرو در محله برای مدت طولانی ترس دارم با میانگین ۲/۹۲ و راه رفتن در شب و در مسیر خلوت مشکل برایم ایجاد می‌کند با میانگین ۲/۸۹ و رفتن و نشستن در پارک به تنهایی، مشکل برایم ایجاد می‌کند با میانگین ۲/۷۹ بالاترین میانگین را به خود اختصاص داده‌اند؛ که در سطح متوسط به پایین و ضعیف ارزیابی شده است.

ارزیابی‌های صورت گرفته‌شده در این پژوهش از دیدگاه شهروندان در سطح شهر نسیم شهر نشان می‌دهد، مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری در سطح متوسط به پایین و ضعیف ارزیابی شده است. در بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری، مؤلفه مشارکت اجتماعی با میانگین ۳/۲۳ دارای بالاترین میزان می‌باشد. این امر نشان‌دهنده وضعیت متوسط به بالا و مناسب این شاخص می‌باشد. در رتبه بعدی، مؤلفه امنیت اجتماعی با میانگین ۲/۷۸، مؤلفه اعتماد اجتماعی با میانگین ۲/۷۲، مؤلفه آگاهی اجتماعی با میانگین ۲/۶۷، مؤلفه اعتماد بین شخصی

با میانگین ۲/۴۳، مؤلفه انسجام اجتماعی با میانگین ۲/۳۳، جای گرفته است که این امر بیانگر آن است که مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری (به غیر از مشارکت) در سطحی متوسط به پایین و ضعیف قرار دارند. میانگین کلی مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری برابر با ۲/۶۹ می‌باشد که در طیف متوسط به پایین و ضعیف قرار می‌گیرد.

جدول (۹): میانگین کلی مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری، در سطح شهر نسیم شهر

میانگین کل مؤلفه‌ها	اعتماد بین شخصی	امنیت	انسجام	آگاهی و شناخت	مشارکت	اعتماد	مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری
۳۲۵	۳۲۵	۳۲۵	۳۲۵	۳۲۵	۳۲۵	۳۲۵	Valid
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	Missing
۲/۶۹	۲/۴۳	۲/۷۸	۲/۳۳	۲/۶۷	۳/۲۳	۲/۷۲	میانگین
۰/۰۲۳	۰/۰۳۸	۰/۰۴۹	۰/۰۴۰	۰/۰۳۳	۰/۰۴۱	۰/۰۳۴	اختلاف از میانگین
۰/۴۱۳	۰/۶۸۷	۰/۸۹۳	۰/۷۲۰	۰/۵۹۴	۰/۷۴۶	۰/۶۱۲	انحراف از معیار

مأخذ: مطالعات نگارندگان

در ادامه این فرایند، مؤلفه‌های موثر بر سرمایه اجتماعی شهری در شهر نسیم شهر از لحاظ مقدار ویژه، درصد واریانس مقدار ویژه و درصد واریانس تجمعی با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل اولیه متغیرها، اولویت‌بندی شده‌اند. نتیجه این مرحله در جدول پایین آمده است.

جدول (۱۰): میزان میانگین و واریانس تأثیرگذار بر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری، در سطح شهر نسیم شهر

مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی	مقدار ویژه	درصد واریانس مقدار ویژه	درصد واریانس تجمعی
مؤلفه اعتماد اجتماعی	۲/۷۲	۳۷/۵	۳۷/۵
مؤلفه مشارکت اجتماعی	۳/۲۳	۵۵/۷	۹۳/۲
مؤلفه آگاهی اجتماعی	۲/۶۷	۳۵/۴	۱۲۸/۶
مؤلفه انسجام اجتماعی	۲/۳۳	۵۱/۹	۱۸۰/۵
مؤلفه امنیت اجتماعی	۲/۷۸	۷۹/۸	۲۶۰/۳
مؤلفه اعتماد بین شخصی	۲/۴۳	۴۷/۳	۳۰۷/۶

مأخذ: محاسبات نگارندگان

بر مبنای داده‌های جدول شماره ده، مؤلفه مشارکت اجتماعی با مقدار ویژه ۳/۲۳ و درصد واریانس ۵۵/۷ دارای اولویت بیشتری نسبت به سایر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری در سطح شهر نسیم شهر است. با بررسی نتایج تحلیل آماری T بر روی مؤلفه‌های پژوهش آشکار می‌شود که مؤلفه مشارکت اجتماعی با عدد تفاوت از میانگین ۵/۵۶۲ وضعیت مناسبی برای بسترسازی ارتقای سرمایه اجتماعی در سطح شهر نسیم شهر دارد. بنابراین با توجه به نظر شهروندان و نتایج به دست آمده، برای افزایش و ارتقای سرمایه اجتماعی شهری، تمام سرمایه‌گذاری‌ها و بسترهای مناسب باید بر روی مشارکت اجتماعی متمرکز شود. سایر مؤلفه‌ها برای ارتقای سرمایه اجتماعی شهری وضعیت مناسبی ندارند.

جدول(۱۱): آماره آزمون T برای تشخیص میزان اولویت مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری در شهر نسیم شهر

مقدار میانگین مبنا: ۳						مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری
با سطح اطمینان ۹۹ درصد						
معناداری	بیش‌ترین	کمترین	اختلاف از میانگین	Df	T	
۰/۰۰۰	-۰/۱۸۷۹	-۰/۳۶۳۹	-۰/۲۷۵۹۰	۳۲۴	-۸/۱۲۵	مؤلفه اعتماد اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۳۳۷۵	۰/۱۲۳۰	۰/۲۳۰۲۶	۳۲۴	۵/۵۶۲	مؤلفه مشارکت اجتماعی
۰/۰۰۰	-۰/۲۴۲۰	-۰/۴۱۳۰	-۰/۳۲۷۴۷	۳۲۴	-۹/۹۲۷	مؤلفه آگاهی اجتماعی
۰/۰۰۰	-۰/۵۶۵۴	-۰/۷۷۲۵	-۰/۶۶۸۹۲	۳۲۴	-۱۶/۷۴۰	مؤلفه انسجام اجتماعی
۰/۰۰۰	-۰/۰۸۹۵	-۰/۳۴۶۲	-۰/۲۱۷۸۵	۳۲۴	-۴/۳۹۷	مؤلفه امنیت اجتماعی
۰/۰۰۰	-۰/۴۷۱۹	-۰/۶۶۹۶	-۰/۵۷۰۷۷	۳۲۴	-۱۴/۹۶۴	مؤلفه اعتماد بین شخصی

مأخذ: محاسبات نگارندگان

از آنجا که مؤلفه‌های مورد ارزیابی در این بخش به صورت گویه پنج طیفی (۱ تا ۵) می‌باشند، در نتیجه عدد ۳ می‌تواند به عنوان حد متوسط از دیدگاه شهروندان در نظر گرفته شود، هرچه قدر میانگین دیدگاه شهروندان از این مقدار کمتر باشد نشان از نارضایتی و هرچه از این میزان بیشتر باشد نشان از رضایتمندی شهروندان از مؤلفه‌های مورد بررسی دارد. لذا با توجه به پاسخ‌های طیفی لیکرتی تنظیم شده در ابزار گردآوری داده‌ها (پرسشنامه) در پژوهش حاضر و هم‌خوانی آن با این نوع از آزمون (آزمون تی تک نمونه‌ای) و سنجش وضعیت سرمایه اجتماعی در شهر نسیم شهر از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است.

همان طور که در جدول شماره (۱۱)، مشاهده می‌گردد تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده نشان می‌دهد که میزان سرمایه اجتماعی کمتر از حد متوسط می‌باشد و از آنجا که مقدار خطای آلفای محاسبه‌شده آزمون T برای این مؤلفه‌ها ۰/۰۰۰ می‌باشد در نتیجه می‌توان استدلال کرد که وضعیت کیفی مؤلفه‌ها مذکور در شهر نسیم شهر پایین‌تر از حد متوسط و ضعیف بوده و پاسخ‌های مشاهده‌شده تفاوت معنی‌داری با حد متوسط دارند. همچنین بر مبنای جدول بالا، مؤلفه مشارکت اجتماعی با میانگین ۳/۲۳ دارای اولویت بیشتری نسبت به سایر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری در شهر نسیم شهر است. با بررسی نتایج تحلیل آماری T بر روی مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری آشکار می‌شود که از دیدگاه شهروندان تمام مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری (به غیر از مشارکت) وضعیت مناسبی در شهر نسیم شهر ندارد و با توجه به نظر شهروندان و نتایج به دست آمده، مؤلفه انسجام اجتماعی با تفاوت از میانگین ۱۶/۷۴۰- و مؤلفه امنیت با تفاوت از میانگین ۱۴/۹۶۴- بدترین وضعیت را در شهر نسیم شهر برخوردارند و باید اولویت بیشتری نسبت به سایر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در شهر نسیم شهر داده شود.

در ادامه، برای شناخت تأثیرات مؤلفه‌های منتخب بر ارتقای سرمایه اجتماعی شهری در سطح شهر نسیم شهر از مدل برازش رگرسیونی چند متغیره استفاده شد. نخست مؤلفه‌های شش‌گانه به عنوان متغیر مستقل و مجموع کل مؤلفه‌های تلفیقی با عنوان ارتقای سرمایه اجتماعی شهری به عنوان متغیر وابسته وارد مدل شد. نتایج تحلیل رگرسیونی در جدول شماره (۱۲) نشان می‌دهد هر یک واحد افزایش انحراف استاندارد در مؤلفه اعتماد اجتماعی به میزان ۰/۲۸۰، در مؤلفه مشارکت اجتماعی به میزان ۰/۳۱۱، در مؤلفه آگاهی اجتماعی به میزان ۰/۲۷۰، در مؤلفه انسجام اجتماعی به میزان ۰/۳۴۹ و مؤلفه امنیت اجتماعی به میزان ۰/۳۹۱ در ارتقای سرمایه اجتماعی شهری در شهر نسیم شهر تغییر ایجاد کرده است. بنابراین مؤلفه امنیت اجتماعی بیش‌ترین تأثیر را بر ارتقای سرمایه اجتماعی شهری در شهر نسیم شهر داشته است.

جدول (۱۲): آماره برازش رگرسیونی چند متغیره تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری در شهر نسیم شهر

سطح معناداری	T	ضرایب استاندارد	ضرایب غیراستاندارد		مؤلفه‌ها
		β	خطای B	B	
۰/۰۰۰	۳/۷۸۴		۰/۰۴۰	۰/۱۵۱	عرض از مبدأ
۰/۰۰۰	۱۶/۷۳۹	۰/۲۸۰	۰/۰۱۱	۰/۱۸۹	مؤلفه اعتماد اجتماعی
۰/۰۰۰	۱۹/۳۴۷	۰/۳۱۱	۰/۰۰۹	۰/۱۷۲	مؤلفه مشارکت اجتماعی
۰/۰۰۰	۱۵/۱۷۴	۰/۲۷۰	۰/۰۱۲	۰/۱۸۸	مؤلفه آگاهی اجتماعی
۰/۰۰۰	۱۹/۷۵۳	۰/۳۴۹	۰/۰۱۰	۰/۲۰۰	مؤلفه انسجام اجتماعی
۰/۰۰۰	۲۷/۲۴۹	۰/۳۹۱	۰/۰۰۷	۰/۱۸۱	مؤلفه امنیت اجتماعی

مأخذ: محاسبات نگارندگان

در ادامه برای ارزیابی تفاوت بین نواحی شهر نسیم شهر از دیدگاه شهروندان از تحلیل واریانس استفاده شده است. در ارزیابی تحلیل واریانس از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری در نواحی شهر نسیم شهر، Sig یا سطح معناداری معیار قرار می‌گیرد. اگر میزان آن کوچک‌تر از ۰/۰۵ و بزرگ‌تر از ۰/۰۱ باشد، می‌توان قضاوت کرد که بین گروه‌های مورد مطالعه تفاوت در سطح ۹۵ درصد می‌باشد. در صورتی که عدد به دست آمده کوچک‌تر از ۰/۰۱ باشد، می‌توان ادعا کرد که این تفاوت در سطح ۹۹ درصد معنادار است. در ارزیابی مطالعات نگارنده، همان طوری که در جدول (۱۳) مشاهده می‌شود، سطح معناداری Sig بزرگ‌تر از ۰/۰۵ به دست آمده که بیانگر عدم تأیید معناداری می‌باشد. این بدین معنا است که بین میزان مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در سطح نواحی تفاوت معناداری وجود ندارد. بنابراین با توجه به آزمون تحلیل واریانس در نواحی مختلف بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی تفاوت معناداری مشاهده نشده است.

جدول (۱۳): ارزیابی تحلیل واریانس از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری بر حسب نواحی شهر نسیم

شهر

		مؤلفه‌های حکمروایی مطلوب شهری	مجموع مربعات	درجه آزادی Df	میانگین مربعات	آماره آزمون F	سطح معناداری Sig
اعتماد اجتماعی	Between Groups	۰/۸۴۸	۳	۰/۲۸۳	۰/۷۵۲	۰/۵۲۲	
	Within Groups	۱۲۰/۵۸۰	۳۲۱	۰/۳۷۶			
	Total	۱۲۱/۴۲۸	۳۲۴				
مشارکت اجتماعی	Between Groups	۲/۲۶۹	۳	۰/۷۵۶	۱/۳۶۲	۰/۲۵۴	
	Within Groups	۱۷۸/۱۹۵	۳۲۱	۰/۵۵۵			
	Total	۱۸۰/۴۶۴	۳۲۴				
آگاهی اجتماعی	Between Groups	۲/۱۹۴	۳	۰/۷۳۱	۲/۰۸۸	۰/۱۰۲	
	Within Groups	۱۱۲/۴۰۳	۳۲۱	۰/۳۵۰			
	Total	۱۱۴/۵۹۷	۳۲۴				
انسجام اجتماعی	Between Groups	۱/۹۱۵	۳	۰/۶۳۸	۱/۲۳۳	۰/۲۹۸	
	Within Groups	۱۶۶/۲۲۱	۳۲۱	۰/۵۱۸			
	Total	۱۶۸/۱۳۶	۳۲۴				
امنیت اجتماعی	Between Groups	۱/۸۵۴	۳	۰/۶۱۸	۰/۷۷۳	۰/۵۱۰	
	Within Groups	۲۵۶/۵۶۳	۳۲۱	۰/۷۹۹			
	Total	۲۵۸/۴۱۶	۳۲۴				
اعتماد بین شخصی	Between Groups	۳/۲۴۰	۳	۱/۰۸۰	۲/۳۱۲	۰/۰۷۶	
	Within Groups	۱۴۹/۹۵۲	۳۲۱	۰/۴۶۷			
	Total	۱۵۲/۱۹۲	۳۲۴				

مأخذ: محاسبات نگارندگان

۴- نتیجه‌گیری:

بر اساس نتایج حاصله از این پژوهش می‌توان گفت: سرمایه اجتماعی می‌تواند نیروی معنوی و قوی برای توسعه باشد. وجوه سرمایه اجتماعی اگر به درستی استفاده شود می‌تواند به منبع بسیار مهمی برای توسعه تبدیل گردد. سرمایه اجتماعی با توجه به اینکه دارای وجوه منفی نیز می‌باشد آن قسمت از سرمایه‌های منفی که شدیداً برنامه‌های توسعه را در سطح عمومی دچار مشکل می‌نماید را می‌توان با آموزش و فرهنگ‌سازی کنترل و محدود نمود. پنج مؤلفه اعتماد، مشارکت، آگاهی، انسجام و امنیت اجتماعی مؤلفه‌های اصلی سرمایه اجتماعی در این پژوهش می‌باشند، وجود و حضور آن‌ها در هر جامعه‌ای دستیابی به هدف را آسان‌تر می‌سازد. البته تأثیرگذاری سرمایه اجتماعی یک جامعه بر روند توسعه نتیجه‌ای روشن دارد به

شرط آنکه محتوای سرمایه اجتماعی موجود در جامعه با اهداف توسعه تناسب داشته یا انعطاف لازم را دارا باشد. دستیابی به توسعه شهری بدون توجه به پتانسیل‌های نهادی و انسانی و بهره‌گیری از تمامی ظرفیت‌های فردی و گروهی امری غیرقابل اجرا است.

حوزه مطالعاتی پژوهش حاضر، شهر نسیم شهر بود که با هدف ارزیابی میزان مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری صورت گرفته است بخش اعظم کار به صورت میدانی و توزیع پرسشنامه در بین ساکنین شهر نسیم شهر صورت گرفت و تجزیه تحلیل نهایی با استفاده از نرم‌افزار Spss از آمار توصیفی شامل میانگین، انحراف معیار، فراوانی و درصد فراوانی استفاده گردید. توزیع درصد فراوانی متغیرهای پژوهش نشان داد مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی (به غیر از مشارکت) در بین شهروندان در وضعیت متوسط به پایین قرار دارد و بیشتر مردم به کارکنان شهرداری و شوراها اعتماد کمی دارند و تمایل زیادی برای شرکت در کارهای گروهی شهر و شرکت در حل مشکلات شهر ندارند و از وضعیت شهر ناراضی‌اند از مقوله‌هایی مثل امنیت، وضعیت امکانات رفاهی و تفریحی، فضای سبز، پارکها و رضایت چندانی ندارند. در این پژوهش با نظرسنجی از شهروندان شهر نسیم شهر در قالب جامعه نمونه، پنج مؤلفه اعتماد، مشارکت، آگاهی، انسجام و امنیت اجتماعی در سنجش وضعیت سرمایه اجتماعی شهری مورد ارزیابی و تحلیل قرار گرفت.

برای دستیابی به سؤال اول پژوهش (تعیین سطح وضعیت سرمایه اجتماعی در سطح شهر نسیم شهر) از آزمون آماری تی تک نمونه‌ای استفاده شد. نتایج این آزمون نشان می‌دهد از نظر شهروندان، وضعیت سرمایه اجتماعی (به غیر از مشارکت) در شهر نسیم شهر کمتر از حد متوسط می‌باشد و از آنجا که مقدار خطای آلفای محاسبه آزمون T برای این مؤلفه‌ها ۰/۰۰۰ می‌باشد در نتیجه می‌توان استدلال کرد که وضعیت کیفی مؤلفه‌های مذکور (به غیر از مشارکت) در شهر نسیم شهر پایین‌تر از حد متوسط و ضعیف بوده و پاسخ‌های مشاهده‌شده تفاوت معنی‌داری با حد متوسط دارند.

همچنین با بررسی نتایج تحلیل آماری T بر روی مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری آشکار می‌شود که از دیدگاه شهروندان تمام مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی (به غیر از مشارکت) وضعیت مناسبی در شهر نسیم شهر ندارد و با توجه به نظر شهروندان و نتایج به دست آمده، مؤلفه انسجام اجتماعی با تفاوت از میانگین ۱۶/۷۴۰- و مؤلفه امنیت با تفاوت از میانگین ۱۴/۹۶۴- بدترین وضعیت را در شهر نسیم شهر برخوردارند و باید اولویت بیشتری نسبت به سایر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در شهر نسیم شهر داده شود.

برای دستیابی به سؤال دوم پژوهش (تعیین میزان تأثیر مؤلفه‌های منتخب در سنجش سرمایه اجتماعی شهری در سطح شهر نسیم شهر) از آزمون برازش رگرسیونی استفاده شد.

نتایج این مرحله از تحلیل، گویای آن است که تمام مؤلفه‌های اعتماد، مشارکت، آگاهی، انسجام و امنیت اجتماعی با توجه به میزان ضرایب بتا و معناداری بدست آمده بر روی سرمایه اجتماعی شهری در شهر نسیم شهر تأثیر مستقیم دارند که در این میان، مؤلفه‌های امنیت، انسجام و مشارکت اجتماعی بیش‌ترین تأثیر را بر روی سرمایه اجتماعی شهری در شهر نسیم شهر داشته‌اند. برای دستیابی به هدف سوم پژوهش (تعیین تفاوت بین نواحی ۴گانه شهر نسیم شهر با استفاده از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری) از آزمون تحلیل واریانس استفاده شد. نتایج این مرحله نیز نشان می‌دهد با استفاده از آزمون تحلیل واریانس تفاوتی معناداری بین نواحی ۴گانه شهر نسیم شهر وجود ندارد.

۵- پیشنهادها:

- با توجه به نتایج تجربی و تئوریک حاضر می‌توان راهکارهایی را در جهت بهبود وضعیت سرمایه اجتماعی شهری در جامعه مورد مطالعه ارائه داد.
- ✓ ارتقاء فرهنگ شهروندی از طریق آموزش.
- ✓ توجه به افزایش تعلق اجتماعی شهروندان و سیمای شهر.
- ✓ مشارکت دادن نظرات مردم و همه سازمان‌های درگیر در امور شهر.
- ✓ زمینه و بستر مناسب جهت مشارکت شهروندان در گروه‌ها و تشکل‌های غیررسمی فراهم گردد.
- ✓ توجه به امنیت شهر و درگیری‌های خیابانی و جمع‌آوری معنادین.
- ✓ توجه به آسفالت معابر و خیابان‌ها و وضع پیاده‌روها.
- ✓ توجه به زنان و مشارکت آنان در توسعه شهر.
- ✓ افزایش فعالیت‌های پژوهشی در مورد مسائل شهری و دخالت دادن نتایج آن‌ها در امور اجرایی شهر نسیم شهر.
- ✓ جلوگیری از گسترش بی‌رویه شهر در اثر مهاجرت و به وجود آمدن سکونت‌های غیررسمی و حاشیه‌نشین.
- ✓ اطلاع‌رسانی دقیق در ارتباط با مسائل شهری از طریق ایجاد نشریات محلی برای بالا بردن سطح آگاهی و اطلاعات مردم و ایجاد انگیزه در آنان جهت ایجاد حس همکاری و مشارکت بیشتر صورت گیرد.
- ✓ در جهت گسترش سازمان‌ها و انجمن‌های داوطلبانه و غیردولتی و برداشتن موانع قانونی و ساختار بر سر راه توسعه چنین سازمان‌هایی در حد امکان در جهت علاقه، انگیزه و اشتیاق برای عضویت در این سازمان‌ها از سوی مردم اقدام کند.

- ✓ ترغیب و تشویق مردم به مشارکت در فعالیتهای شهری از مهم‌ترین عوامل گسترش بهره اجتماعی و همچنین تقویت اعتماد بین شهروندان و مسئولان شهری است. مشارکت موثر در تصمیم‌گیری‌ها و فعالیتهای شهری می‌تواند باورپذیری طرح‌های عمرانی، توسعه‌ای و خدماتی را تضمین کرده و فرایند اعتمادسازی را تسریع نماید.
- ✓ شهروندان میزان دایره ارتباط خود با همدیگر و مسئولین را تقویت کرده و با تشکیل انجمن‌های محلی سعی در تقویت همکاری‌های متقابل مابین خود و مسئولین کنند.
- ✓ با توجه به کاهش میزان مشارکت رسمی در میان شهروندان انتظار می‌رود که آن‌ها از فردگرایی دوری کرده و حضور فعال در نهادهای مدنی نظیر انجمن‌های علمی، ورزشی، هنری و ادبی داشته باشد.

۶- منابع:

۱. ازکیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا(۱۳۸۳)، جامعه‌شناسی توسعه، تهران، انتشارات کیهان.
۲. برغمندی، هادی(۱۳۸۷)، تأثیر تخریب محله غربت بر سرمایه اجتماعی اهالی محله خاک سفید، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال ۷، شماره ۲۸.
۳. پوتنام،رابرت(۱۳۸۰)، دموکراسی و سنت‌های مدنی، ترجمه محمدتقی دل‌فروز، تهران، سلام.
۴. پورمحمدی، محمدرضا، حسین زاده، دلیر، پیری، عیسی(۱۳۹۰)، حکمروایی مطلوب شهری بر بنیان سرمایه اجتماعی: آزمون نهادی- فضایی ارتباطی و فاعلیت مندی غیراقتصادی، فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، سال اول، پاییز ۱۳۸۹.
۵. پور جعفر، محمدرضا و محمودی نژاد، هادی(۱۳۸۸)، طراحی شهری و سرمایه اجتماعی در فضاهاى شهری، انتشارات هله، تهران.
۶. تاج‌بخش، کیان(۱۳۸۴)، سرمایه اجتماعی، ترجمه افشین خاک باز و حسن پویا، نشر شیرازه.
۷. توکلی، مرتضی و تاج‌بخش، کاظم (۱۳۸۷)، بررسی و تحلیل میزان سرمایه اجتماعی در مناطق شهری و روستایی مرزی سیستان، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۱، شماره ۲.
۸. جواهری، فاطمه و باقری، لیلا(۱۳۸۷)، تأثیر استفاده از اینترنت بر سرمایه اجتماعی و انسانی(نمونه مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه تهران)، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تربیت معلم، سال ۱۵، شماره ۵۸-۵۹.
۹. حاجی پور، خلیل (۱۳۸۵)، برنامه‌ریزی محله-مبنا: رهیافتی کارآمد در ایجاد مدیریت شهری پایدار، نشریه هنرهای زیبا، سال ۱۵، شماره ۲۶.
۱۰. خاکپور، برات علی و پیری، عیسی (۱۳۸۴)، آسیب‌شناسی اجتماعی شهر و نقش سرمایه‌های اجتماعی و کالبدی شهروندان در کاهش آن(دیدگاهی جغرافیایی)، مجله علوم اجتماعی، دانشگاه فردوسی مشهد، تابستان ۱۳۸۴.
۱۱. شارع پور، محمود (۱۳۸۱)، فرسایش سرمایه اجتماعی و پیامدهای آن، نامه انجمن جامعه‌شناسی تهران، نشر کلمه.
۱۲. شارع پور، محمود (۱۳۸۶)، کتاب بررسی مسائل اجتماعی ایران، انجمن جامعه‌شناسی ایران، تهران، نشر آگه، چاپ اول.
۱۳. شجاعی باغینی، مهدی و همکاران(۱۳۸۷)، مبانی مفهومی سرمایه اجتماعی، تهران، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
۱۴. شریفیان ثانی، مریم (۱۳۸۰)، سرمایه اجتماعی، مفاهیم اصلی و چارچوب نظری، فصلنامه رفاه اجتماعی، شماره ۲.
۱۵. صرافى، مظفر (۱۳۷۵)، توسعه پایدار و مسئولیت برنامه‌ریزان شهری، مجله معماری و شهرسازی، شماره ۳۵.
۱۶. عبداللهی، محمد و موسوی، میر طاهر (۱۳۸۶)، سرمایه اجتماعی در ایران وضعیت موجود و دورنمای آینده و امکان شناسی گذار، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال ۶، شماره ۲۵.

۱۷. فوکویاما، فرانسیس (۱۳۷۹)، پایان نظم، ترجمه غلام عباس توسلی، تهران، انتشارات جامعه ایرانیان.
۱۸. فوکویاما، فرانسیس (۱۳۸۴)، سرمایه اجتماعی و جامعه مدنی، مترجم تاجبخش، کیان، انتشارات شیرازه، تهران.
۱۹. فیضی، طاهره و عابدینی، سعید (۱۳۸۹)، بررسی هوش هیجانی و سرمایه اجتماعی، پژوهشنامه اقتصاد و کسب و کار، سال اول، شماره ۱، تابستان ۱۳۸۹.
۲۰. فیلد، جان (۱۳۸۸)، سرمایه اجتماعی، ترجمه، غلامرضا غفاری و حسین رضائی، انتشارات کویر.
۲۱. کلمن، جیمز (۱۳۷۷)، بنیادهای نظریه‌های جامعه‌شناسی، تهران، نشر نی.
۲۲. محمدی، اصغر (۱۳۹۲)، سنجش سرمایه اجتماعی در روند توسعه شهری، استاد راهنما، مسعود صفایی پور، استاد مشاور، سعید امان پور، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم زمین و GIS، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز.
۲۳. محمدی، محمدعلی (۱۳۸۴)، سرمایه اجتماعی و سنجش آن، نشر دانشکده علوم پزشکی و توان بخشی.
۲۴. مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۴۵-۱۳۹۰.
۲۵. منوریان، عباس (۱۳۷۹)، از دولت خوب تا حکومت‌داری خوب، تهران، فصلنامه مدیریت دولتی، شماره ۴۸ و ۴۹.
۲۶. مهندسین مشاور آبان (۱۳۹۰)، طرح جامع نسیم شهر.
۲۷. ناطق پور، محمدجواد و فیروزآبادی، احمد (۱۳۸۵)، شکل‌گیری سرمایه اجتماعی و عوامل موثر بر آن، ماهنامه علوم اجتماعی، ۱۳۸۵.
۲۸. نوغانی، محسن و همکاران (۱۳۸۸)، کیفیت زندگی شهروندان و رابطه آن با سرمایه اجتماعی در شهر مشهد، مجله علوم اجتماعی، دانشگاه فردوسی مشهد، بهار و تابستان ۱۳۸۸.
۲۹. الوانی، سید مهدی و میرعلی سید نقوی (۱۳۸۱)، سرمایه اجتماعی: مفاهیم و نظریه‌ها، فصلنامه مطالعات مدیریت، شماره ۳۳.
30. Blower, Andrew. (1994): Planning for Sustainable Environmental. A Report by the Town and country Planning Association, 1994, P. 18.
31. Bourdieu, P. (1983), Forms of Capital. In Richards, J. C (ed), Handbook of Theory and Research for the sociology of Education, New York: Green Wood Press.
32. Buck, Nick. (2005), Social Cohesion in Cities. In Changing Cities: Rethinking Urban Competitiveness, cohesion and governance(pp. 44-61) London: PLAGRAVE MACMILLAN.
33. Bullen, p & Onyx, J. (1999), Social capital: Family support services and neighbourhood and community center in New South Wales: 21, 97.
34. Carpiano R.M. (2008), Actual or potential neighborhood resources and access to them: Testing hypotheses of social capital for the health of female caregivers, Social science and Medicine, No.67, p p: 568- 582.

35. Cusack, Thomas, R. (1998), *Social Capital Institutional Structures, and Democratic performance: A Comparative Study of German Local Governments* Berlin.
36. Folland S. (2007), Does community social capital contribute to population health? *Social science and Medicine*, No.64,pp: 2342- 2354.
37. Gordon, Ian. (2005), Integrating cities. In N. Buck, I. Gordon, A. Hardon, & I. Turok, *Changing Cities: Rethinking Urban Competitiveness, cohesion and governance* (pp. 78-93) London: PLAGRAVE MACMILLAN.
38. Jones N(2010), Environmental activation of citizens in the context of policy agenda formation and influence of social capital, *Social science*, No.47, p p: 121-136.
39. Lazega, Emmanuel and Pattison, Filipa E. (2001), "Social capital as social mechanism and collective assets: the example of statue auctions among colleagues". In Burt, Ronald (ed.) *Social Capital: Theory and Research*. New York: Aldine de Gruyter.
40. Maru Y. T. Macalister R.R.J. Smith M. Stafford S. (2007), Modeling community interactions and social capital dynamics: the case of regional and rural communities of Australia, *agricultural systems*, No. 92. pp: 179-200.
41. Putnam, R. (1993), *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*.
42. Rice, T. W. (2001), *Social Capital and Government Performance in Iowa*.
43. Snelgrove W.J, Pikhart H. Stafford M. (2009), A multilevel analysis of social capital and self – rated health: evidence from the British household panel survey, *social science and medicine*, No.68, pp: 1993- 2001.
44. UN-ESA. (2007), *World population annual report*. UN.
45. Watson, George W. and Papamarcos, Steven D. (2002), "Social capital and organizational commitment". *Journal of Business and Psychology*, VOL. 16, No. 4. pp. 537-552.
46. Woolcock m (1998); *Social Capital And Economic Development: Towards a Theoretical Synthesis and Policy Framework* *Theory And Society*. *Theory and society* 27(2):151-208 .
47. Woolcock m. And Narayan (2000); *D-Social Capital: Implications For Development Theory, Research and policy – The World Bank Research*. Bserver - V.115- N.